

УДК 811.161.3'373

**ІНДЫВІДУАЛЬНА-АЎТАРСКІЯ НЕАЛАГІЗМЫ З АГУЛЬНАЙ ФАНЕМНАЙ ЧАСТКАЙ
УТВАРАЛЬНЫХ АСНОЎ У МОВЕ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ****А. В. Солахаў**кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
дацэнт кафедры педагогікі і методык пачатковай адукацыі
УА МДПУ імя І. П. Шамякіна

У артыкуле на матэрыяле мовы сучаснай беларускай літаратуры даследуецца імпазіцыя – спосаб утварэння індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў, які заключаецца ў злучэнні асноў двух слоў з сумяшчэннем фармальна падобных канца першай і пачатку другой асноў, што складаюць агульную фанемную частку (імфікс), дзякуючы якой у неалагізме захоўваецца семантыка абодвух утваральных слоў. У склад імфікса можа ўваходзіць розная колькасць фанем, што залежыць ад даўжыні слоў, якія ўдзельнічаюць у словаўтваральным працэсе, і колькасці аднолькавых або блізкіх фанем у іх складзе.

Уводзіны

Індывідуальна-аўтарскія неалагізмы – гэта разнавіднасць аказіянальных слоў, што ўтвараюцца паэтамі і нісьменнікамі для вырашэння мастацкіх задач і жывуць толькі ў пэўным кантэксце, а па-за ім, за рэдкім выключэннем, не ўзнаўляюцца. Яны, як правіла, не ўваходзяць у агульны ўжытак і не прэтэндуюць на замацаванне ў мове. Адметная асаблівасць такіх утварэнняў – захоўваць прымету навізны, г. зн. успрымацца новымі заўсёды, незалежна ад часу свайго паяўлення ў тэксце, здзіўляць незвычайнасцю і з'яўляцца прыналежнасцю індывідуальнага стылю аўтараў. «Аказіяналізмы, – слухна падкрэслівае А. А. Земская, – характарызуюць зусім асобы аспект вывучэння мовы – творчы, індывідуальны, эстэтычны: яны рэалізуюць індывідуальную творчую кампетэнцыю таго, хто гаворыць, хай гэта паэт, дзіця або звычайны чалавек. Яны арыентаваны не на правілы, агульныя для ўсіх носьбітаў мовы, а на здольнасці індывідуума выкарыстоўваць магчымасці, закладзеныя ў сістэме мовы. Аказіяналізмы паказваюць, на што здольная мова пры параджэнні новых слоў, якія яе творчыя патэнцыі, глыбінныя сілы» [1, 180].

Пры ўтварэнні індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў у беларускім мастацкім, пераважна паэтычным, маўленні нярэдка выкарыстоўваюцца спецыфічныя, рэдкія спосабы словаўтварэння. Адным з такіх спосабаў з'яўляецца «злучэнне двух слоў у адно, у якім поўнасцю захоўваюцца абодва злучаныя словы, але пэўны фанемны адрэзак новага слова належыць адначасова абедзвюм матывавальным часткам» [2, 52]. А. А. Земская адзначае, што матывавальныя словы пры гэтым спосабе нібы «наязджаюць адно на другое» [1, 191]. Указваючы на адрозненне дадзенага спосабу словаўтварэння ад такой фанетычнай з'явы, як накладанне марфем, Н. А. Янка-Трыніцкая падкрэслівае, што «пры накладанні марфем узаемадзейнічаюць марфемы, якія знаходзяцца на сінтагматычнай восі і судакранаюцца (параўн. *лермонтововед* → *лермонтовед*), а ў гэтым выпадку ўступаюць ва ўзаемадзейненне словы і асновы, якія не судакранаюцца» [3, 255]. Ю. Ф. Касім называе дадзены спосаб словаўтварэння «неморфемным узаемакладаннем» [4, 90], Н. А. Янка-Трыніцкая – «междусловным наложением» [3], І. С. Улуханаў – «междусловным совмещением» [2, 52–53]. Асноўны недахоп прыведзеных назваў, на нашу думку, заключаецца ў іх анісальнасці, у няздольнасці выкарыстоўвацца ў якасці ўтваральных для новых слоў. Тэрмін павінен быць не толькі «празрысты», дакладны, але адначасова лёгка ўнісвацца ў агульную сістэму назваў спосабаў словаўтварэння, з'яўляцца базай для іншых слоў. На наш погляд, усім гэтым патрабаванням адпавядае слова *імпазіцыя* (лац. *impositio* 'накладанне, ускладненне' ← *impono* 'накладваю, сумяшчаю'). Паводле структуры і паходжання гэты тэрмін аказваецца роднасным словаўтваральнаму тэрміну *кампазіцыя* (лац. *compositio* 'складанне, спалучэнне' ← *compono* 'складваю, спалучаю') – «утварэнне слоў шляхам складання дзвюх ці больш асноў» [5, 67], ад яго лёгка ўтвараюцца неабходныя тэрміны (параўн. *кампазіцыя* → *кампазіт* → *кампазітны*; *імпазіцыя* → *імпазіт* → *імпазітны*).

Словы, утвораныя імпазіцыяй, вядомы розным еўрапейскім мовам. Іх нярэдка фіксуюць даследчыкі рускай неалогіі: *заходерзості* ← *Заходер* + *дерзості*; *каламбурільшчыкі* ← *каламбур*

+ *бурыльчыкі; треплика* ← *треп (трепаться) + реплика; электронул* ← *электрон + тронул; нейтронул* ← *нейтрон + тронул* [1, 191]. Іх таксама адзначаюць украінскія лінгвісты: *футбодільнік* ← *футбол + болільнік* [4, 90]; *епіграмотні* ← *епіграма + грамотні* [6, 33]. У складзе англійскай і французскай моў утварэнні падобнага тыпу вылучае С. В. Варонін, называючы іх гаплалагічнымі словамі-зліткамі: англ. *Brabanditty* (мянушка генерала Брабанта) ← *Brabant + banditty; Refereaders* ← *The Referee* (назва газеты) + *readers* 'чытачы'; фр. *Shamateur* ← *sham* 'прытвор' + *amateur* 'любіцель' [7].

Вьнікі даследавання і іх абмеркаванне

Да імпазіцыі нярэдка звяртаюцца беларускія паэты і нисьменнікі. Імпазіты фіксуюцца ў мове твораў Р. Барадуліна, А. Глобуса, А. Дзержынскага, В. Зуёнка, Г. Івановай, К. Камейшы, А. Разанава, А. Салтука і іншых. Разгледзім індывідуальна-аўтарскія назоўнікі *узвялічбы* і *спагадзіна*: *Не да застольных узвялічбаў, / Не да спакусы шашлыка, – / Паэзія нялёгкіх лічбаў / Кранае сэрца башлыка* [8, 58]; *Ні дня, ні гадзіны няма спагадзіны, але спагады ніхто не чакае* [9, т. 2, 190]. У прыведзеных вершаваных радках выкарыстаны індывідуальна-аўтарскія назоўнікі *узвялічбы* і *спагадзіна*, якія ўтвораны імпазіцыяй канцавых частак асноў дзеяслова *узвялічыць* і назоўніка *спагада* адпаведна з пачатковымі часткамі асноў назоўнікаў *лічбы* і *гадзіна*: *узвялічбы* ← *узвялічыць + лічбы; спагадзіна* ← *спагада + гадзіна*. Яны захавалі семантыку абодвух утваральных слоў: *узвялічбы* 'лічбы, якія дапамагаюць узвялічыць каго-небудзь'; *спагадзіна* 'час спагады'. У слове *узвялічбы* агульная фанемная частка *-ліч-* узнікла ў выніку сумяшчэння аманімчных частак асноў, а ў слове *спагадзіна* – фанетычна блізкіх *-гад-* і *-гадз-* (параўн. чаргаванне [d] і [dз'] у формах *спагада* – (y) *спагадзе*). Утвораныя аказіяналізмы *узвялічбы* і *спагадзіна* набылі акцэнталагічныя і граматычныя ўласцівасці слоў, якія ўтварылі іх другі кампанент, г. зн. назоўнікаў *лічбы* і *гадзіна* – лексіка-граматычны разрад, скланенне, лік, род, склон.

Словаўтваральным фармантам у імпазітах з'яўляецца агульная для абедзвюх утваральных асноў фанемная частка (яе можна назваць **імфікс**, дзе *імпазіцыя* / + *-фікс*, як у тэрмінах *прэфікс*, *суфікс*, *постфікс*, *інтэрфікс*), замацаваны парадак кампанентаў і адзіны націск, які супадае з націскам другога ўтваральнага слова.

Мінімальная фанемная частка, якая ў імпазіце з'яўляецца агульнай для абедзвюх утваральных асноў, роўна адной фанеме. Як правіла, гэта зычная фанема. Напрыклад, у наватворы *кіякасць* [k'ijakac'ц'] 'якасць кія', утвораным у выніку імпазіцыі асноў назоўнікаў *кія* і *якасць* [ijakac'ц'], імфікс выражаецца зычнай санорнай фанемай <j>: *Кіі – кіраўнік, і які б ён ні быў па сваёй «кіякасці» – цяжкі ці лёгкі, стрункі ці камлюкаваты, ён ідзе наперадзе і паказвае вандроўніку кірунак* [10, 124].

Аб'яднаўшы несумяшчальныя з пункту погляду логікі паняцці дыялектнае *пес* 'сабака' і назоўнік англійскага паходжання *сэр* 'пачцівы зварот да мужчыны ў Англіі і ЗША; адзін з дваранскіх тытулаў, а таксама асоба, якая носіць гэты тытул' у слове *п'сэр* з зычнай фанемай <c> у ролі імфікса, В. Зуёнак у паэме-казцы «Тое-сёе з прыгод Вялікага п'сэра Шат-ландскага дэ'Колі Дзіка» стварыў запамінальны вобраз сабакі, які прэтэндуе на інтэлігентнасць: *І заснуў... І чуе Дзік: / Тэле усе і радыё / Абвясчаюць: ноччу знік / Колі, п'сэр Шатландыі* [11, 140].

У індывідуальна-аўтарскім неалагізме А. Глобуса *мамалако* ролю імфікса выконвае санорная фанема <m> (*мамалако* ← *мам(a) + малако*): *Ты – тое, што ясі. На першае жарэш – сваю маці. Можаш называць страву «мамалако», сутнасць не зменіцца. Ты пачаў з канібалізму* [12, 626].

Акрамя аднафанемных імфіксаў, адзначаюцца наступныя:

а) двухфанемны (*ма(г)стацтва* ← *маг + мастацтва*): *Мастацтва – ма(г)стацтва* [10, 211]. Індывідуальна-аўтарскі неалагізм *ма(г)стацтва* ўтвораны сумяшчэннем асноў назоўнікаў *маг* і *мастацтва* праз агульную фанемную частку *ма-*, пры гэтым утваральнае слова *мастацтва* разарвана, каб даць магчымасць уклініцца ў яго канцавой фанеме <г> другога ўтваральнага слова – *маг*.

б) трохфанемны, які адзначаецца, напрыклад, у прыведзеных вышэй імпазітах *узвялічбы* і *спагадзіна*, дзе агульныя фанемныя часткі складаюцца з трох фанем кожная: *-ліч-* і *-гадз'-*;

в) чатырохфанемны (*буркотачка* ← *буркатаць + котачка*): *Ой-ёй-ёй! / Пакрыўдзілі бедную котачку, / вусатую нашу буркотачку* [13, 22];

г) пяціфанемны (*абгаворка* 'нядобразычлівая пагалоска' ← *абгавор* 'нядобразычлівыя выказванні пра каго-небудзь' + *гаворка* 'пагалоска'): *Пайшла ў лесе / Абгаворка, / Што дзівацкая / Вавёрка / Ежы столькі / Нанасіла / Аж хістаўся / Дуб-асілак, / І яго дупло / Трашчала – / Так сарока / Верашчала* [14, 21–22];

д) шасціфанемны (*укарацін* ‘сродак для змяншэння хуткасці росту’ ← *укараціць* ‘зрабіць карацейшым, меншым па даўжыні; пакараціць’ + *карацін* ‘аранжава-жоўты пігмент, які знаходзіцца ў моркве, гарбузах, яечным жаўтку і інш. і служыць матэрыялам для ўтварэння вітаміну А; тут: стымулятар росту’): *Румзае хлапчук штодня: / – Не хачу больш караціну! / Каб не рос так хутка я, / Дайце лепш укараціну* [15, 19]. У гэтым паэтычным тэксце імпазіт выступае антонімам да аднаго з утваральных слоў: *укарацін* – *карацін*. Супрацьстаўленне *укарацін* – *карацін* стварае гумарыстычны настрой верша.

І. С. Улуханаў адзначае два варыянты ўтварэння імпазітаў: без разрыву ўтваральных асноў і з разрывам адной такой асновы [2, 53].

Без разрыву ўтваральных асноў утвораны разгледжаныя вышэй імпазіты *узвядлічы, спагадзіна, кіякасць, псэр, мамалака, буркотачка, абгаворка, укарацін*.

З разрывам адной з утваральных асноў, як адзначалася, утвораны індывідуальна-аўтарскі назоўнік *ма(г)стацтва*, а таксама назоўнік *лінгвіст* і прыметнік *жсалуданы*. Адно з матывавальных слоў неалагізма *лінгвіст* – *лінгвіст* – разрываецца, даючы магчымасць уклініцца ў яго першаму гуку другога матывавальнага слова – *свіст*: – *Дагаварылася, лінгвістка? – А што такое лінгвіст? – перакруціў Мшка слова па-свойму* [16, 111]. Індывідуальна-аўтарскі неалагізм *жсалуданы* ўтвораны сумяшчэннем асноў слоў *жсолуд* і *жсданы* праз агульную фанемную частку *жа...д-*, пры гэтым утваральны прыметнік *жсданы* разрываецца, даючы магчымасць уклініцца ў яго гукам другога ўтваральнага слова – *жсолуд*: *З галіны векавечнага дуба – з галіны самой векавечнасці – жсолуд падае ў дол, каб потым, адольваючы прыцягненне долу, цягнуцца да жсданага – да «жсалуданага» – узроўню* [10, 144].

Адзначаецца індывідуальна-аўтарскі неалагізм, адна з утваральных асноў якога (*трамвай*) разрываецца ў двух месцах (*траў-ма-вай* ← *траўма* + *трамвай*): *Тармазы не спрацавалі. Чорны ровар уляцеў акурат над траў-ма-вай* [12, 148]. Новае слова дакладна перадае назву транспартнага сродку пасля здарэння, у выніку якога пад колы трамвая трапіў і атрымаў траўмы веласіпедыст: цяпер транспартны сродак не проста трамвай, а трамвай, які нанёс траўмы чалавеку – адным словам, *траў-ма-вай*.

Звычайна імпазіты паходзяць ад рознакаранёвых асноў. Аднак сустракаюцца і такія, якія ўтвараюцца аднакаранёвымі асновамі. Вельмі падобныя на суфіксальныя ўтварэнні, яны, тым не менш, не з’яўляюцца імі, паколькі сумяшчаюць значэнне двух утваральных слоў. Такім, напрыклад, з’яўляецца прыведзены вышэй індывідуальна-аўтарскі назоўнік *абгаворка*, у якім аб’ядналіся роднасныя назоўнікі *абгавор* і *гаворка*.

Акрамя самастойных часцін мовы, фіксуюцца выпадкі ўтварэння імпазітаў-часціц і -злучнікаў. П. Панчанка, напрыклад, удала выкарыстаўшы сваё імя, сумясціў яго са сцвярдзальнай часціцай *іменна* (*Пімен* + *іменна*), атрымаўшы індывідуальна-аўтарскую часціцу *піменна* са сцвярдзальным значэннем ‘так, сапраўды так, як у Пімена Панчанкі’: *Душа адтайвала, / І Міхаіл Аркадзевіч / Пачынаў жартоўную арыю: / «Што ў Пімене табе маім?» Я лагодна ківаў галавой: «Вот піменна»... [17, 477]. У адным з вершаў А. Лісіцын ужываў часціцу *нібыццам*, якая паказвае на дапушчальнасць выказвання і ўтворана імпазіцыйнай дзвюх сінанімічных часціц *нібы* + *быццам*: *І сцалую губы, / Як жаніх нібыццам, / Той дзяўчыне любай, / Што прыйшла напіцца* [18, 85]. У другім творы паэт выкарыстоўвае гэты ж гукавы комплекс у функцыі параўнальнага злучніка: *Вада смачнейшая з ручка. / З якім пасябраваў. / Адкуль, нібыццам ад дзяўча, / Не раз напіцца браў* [18, 92].*

Актуалізацыя дэрывацыйнай структуры імпазітаў ажыццяўляецца традыцыйнымі сродкамі: побач з індывідуальна-аўтарскім неалагізмам у сказе ўжываецца адно або два яго ўтваральныя словы або аднакаранёвая лексема: *Вятры развярэдзяць на іскрыцы / Расстанне ў часовым жытле. / Нядоўга нам / Потам іскрыца / У святла на светлым чале* [8, 182]; *З галіны векавечнага дуба – з галіны самой векавечнасці – жсолуд падае ў дол, каб потым, адольваючы прыцягненне долу, цягнуцца да жсданага – да «жсалуданага» – узроўню* [10, с. 144];

Імпазіты нярэдка ўжываюцца побач з адным з утваральных слоў, якое звычайна суадносіцца з другім кампанентам дэрывацыі, утвараючы пару, у якой імпазіт выступае ў якасці неразвітага прыдатка: *Ніка-зніка*, дзе *зніка* ← *знікаць* + *Ніка*; *яблынька-неазяблынька*, дзе *неазяблынька* ← *неазяблы* + *яблынька*; *пень-скупень*, дзе *скупень* ← *скупы* + *пень*; *певень-спевень*, дзе *спевень* ← *спяваць* + *певень*. Такія пары ўносяць у паэтычны радок унутраную рыфму, служачы дадатковым сродкам выразнасці: *Дзед Васіль / І дзве бабулі / Зрэшты ў ложак / Зазірнулі. / Дома Ніка, / Дамініка, / Не знікала / Ніка-зніка, / А ўцякла / Малая ў сон* [19, 7]; *Стайць яблынька, / Трымае яблыкі зграбенька. / – Яблынька-неазяблынька, / Бачыла ты, магчыма, / Дзеўку з*

грашыма [20, 94]; *Лысы, як поўня, / Пень-скупень / Хоча вытендрывацца апенькамі* [9, т. 2, 100]; *Па двары / У яркім пер'і / Ходзіць важна / Певень-сневень* [21, 52].

Імпазіты валодаюць вялікай кампрэсіяй, высокімі выразнымі і эмацыянальна-экспрэсіўнымі магчымасцямі. Адно слова можа змяшчаць у сабе цэлы мастацкі вобраз. Так, індывідуальна-аўтарскі неалагізм *пагонь* утвораны імпазіцыяй назоўнікаў *пагоня* і *агонь*: *Лес над пажарышчам не плача, / Атожылле ідзе ў пагонь* [9, т. 1, 378]. *Пагонь* тут – не пагоня за агнём, а прага жыцця, імкненне залячыць раны, нанесеныя лесу агнём.

Утвораны А. Салтуком імпазіт *снегурочкі* (<снeг + гурочкі) выконвае характарыстычную функцыю: *Чароўныя прысады, / Каруначкі бяроз. / Калядачкі-Каляды, / Мароз – Чырвоны нос. / Як снегурочкі – шчокі, / І вусны – нібы мёд* [22, 105].

Самыя разнастайныя пачуцці выклікае індывідуальна-аўтарскі характарыстычны назоўнік *аблайка* 'той, хто, як лайка, не змаўкае, лаючыся, абзываючы грубымі, абразлівымі словамі', структуру і семантыку якога склалі дзеяслоў *аблаяць* [аблaйaц'] 'абазваць грубымі, зневажальнымі словамі, зганьбіць' і назоўнік *лайка* 'парода ездавых, паляўнічых і вартавых сабак': *Адрынуты, / Адкінуты, / Асмеяны, / Ахаяны, / Аблайкамі / Абрэдылымі / Апдэваны, / Аблаяны* [23, 213].

Майстрам утварэння імпазітаў з'яўляецца Р. Барадулін. Так, у вершы «Жарт» ён выкарыстоўвае 10 індывідуальна-аўтарскіх слоў, з якіх шэсць утвораны імпазіцыяй: *Накрасаваны адсвечным пяром / Свой груканіс / У хмаравецтва / Прыпёр пачатковец-гром, / Ды там, дзе каротка, / Ірвецца. / Хмарадактарша-імжаністка / Хмыркнула: / – Хворая ў нас машыністка, / А Ваш грамайскі граман наўрад / Перагрукаць згодзіцца град, / У яго не хапае рук / На перагрук ...* [9, т. 2, 52]. Індывідуальна-аўтарскія назоўнікі *груканіс*, *хмарадактарша*, *граман*, прыметнікі *адсвечны*, *грамайскі* і дзеяслоў *хмыркнуць* утвораны сумяшчэннем утваральных асноў адпаведна *грукань* і *руканіс*, *хмара* і *рэдактарша*, *гром* і *раман*, *асвечваць* і *вечны*, *гром* і *майскі*, *хмыр* і *мыркнуць* пры дапамозе агульных фанемных частак *-рука-*, *-р-*, *-рам-* (*-ром-*), *-м-*, *-мыр-*. У трох выпадках адбылося сумяшчэнне ў асновах ненаціскных галосных [э], [о] з [а]. Утварэння аказіяналізмы набылі акцэнталагічныя і граматычныя ўласцівасці слоў, якія ўтварылі іх другі кампанент, г. зн. назоўнікаў *руканіс*, *рэдактарша*, *раман*, прыметніка *майскі* і дзеяслова *мыркнуць*, і захавалі семантыку абодвух утваральных слоў: *груканіс* 'адгруканы рукапіс', *хмарадактарша* 'грозная рэдактар-жанчына', *граман* 'гром-раман', *грамайскі* 'які нагадвае майскі гром', *хмыркнуць* 'мыркнуць хмырам'.

Імпазіцыя не з'яўляецца новым спосабам словаўтварэння. Яна выкарыстоўваецца з даўніх часоў. Аб гэтым, напрыклад, сведчыць аказіянальная лексіка беларускага фальклору, якая ўжывалася нашымі продкамі ў творах вуснай народнай творчасці як яркі вобразна-выяўленчы сродак. Так, у замове ад доўгага даджку ў ролі прыдатка выступае аказіяналізм *адлятучы*, утвораны сумяшчэннем дыялектнага назоўніка *тучы* з асновай дзеяслова *адлятаць* (*адлятучы* ← *адлят/а/(ць) + тучы*): *Тучы-адлятучы, ідзіце на сухія землі, на сухія староны, а маю хату мінеце* [24, № 35].

У адной з беларускіх народных загадак імпазіцыяй утвораны аказіяналізм *стрыкаторы*, які разам з іншымі аказіянальнымі словамі надае ёй таямнічасць. Пачатковая частка займенніка *каторы* сумяшчалася з канцом асновы дзеяслова *стрыкаць*, у выніку вылучылася агульная фанемная частка *-ка-* (*стрыкаторы* ← *стрыка(ць) + каторы*): *Ляцеў лютар, сеў на калютар, пытаецца ў кахтаркі: «Дзе твае пыхтаркі?» – «Мае пыхтаркі ў стрыкаторым горадзе»* (каршун, курьца, кураняты, крапіва) [25, № 1192].

Вывады

Такім чынам, імпазіцыя – гэта спосаб утварэння аказіянальных слоў, які заключаецца ў злучэнні асноў двух слоў з сумяшчэннем фармальна падобных (аманімічных або фанетычна блізкіх) канца першай і пачатку другой асноў, што складаюць агульную фанемную частку (імфікс), дзякуючы якой у неалагізме захоўваецца семантыка абодвух утваральных слоў. У склад імфікса можа ўваходзіць розная колькасць фанем (у нашых прыкладах – ад адной да шасці), што залежыць ад даўжыні слоў, якія ўдзельнічаюць у словаўтваральным працэсе, і колькасці аднолькавых або блізкіх фанем у іх складзе.

Ёсць дзве разнавіднасці імпазіцыі: без разрыву і з разрывам адной з утваральных асноў.

Імпазіцыяй утвараюцца словы розных лексіка-граматычных класаў: назоўнікі (*узвялічбы*, *спагадзіна*, *кіякасць*, *псэр*, *мамалако*, *буркотачка*, *абгаворка*, *укарацін*), прыметнікі (*адсвечны*, *грамайскі*), дзеясловы (*хмыркнуць*), часціцы (*німенна*, *нібыццам*). Іх граматычныя якасці поўнаасцо

супадаюць з граматычнымі асаблівасцямі слоў, што ўтварылі апорны кампанент. Першыя кампаненты могуць утвараць асновы назоўнікаў (*грамайскі, граман, кіякасць, псэр, спагадзіна, мамалако, буркотачка, абгаворка, укарацін*), прыметнікаў (*скупень*), дзеясловаў (*адсвечны, узвялічы, укарацін*).

Індывідуальна-аўтарскія неалагізмы з'яўляюцца надзвычай эмацыянальна-экспрэсіўнымі і служаць для стварэння выразных мастацкіх карцін, жартоўных сцэн, гумару, іроніі.

Літаратура

1. Земская, Е. А. Словообразование как деятельность / Е. А. Земская. – М. : Наука, 1992. – 221 с.
2. Улуханов, И. С. Единицы словообразовательной системы русского языка и их лексическая реализация / И. С. Улуханов ; Российская академия наук, Ин-т русского языка им. В. В. Виноградова. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : изд-во ЛКИ, 2008. – 232 с.
3. Янко-Триницкая, Н. А. Междусловное наложение / Н. А. Янко-Триницкая // Развитие современного русского языка 1972: Словообразование. Членимость слова. – М. : Наука, 1975. – С. 253–260.
4. Касім, Ю. Ф. Про деякі спецыфічныя прыёмы ўтварэння аказіяналізмаў в украінскай радянскай гуморыстыцы // Украінскае мовознаўства. – Київ, 1973. – Вып. 1. – С. 88–93.
5. Сцяцко, П. У. Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў / П. У. Сцяцко, М. Ф. Гуліцкі, Л. А. Антанюк. – Мінск : Выш. шк., 1990. – 222 с.
6. Колоіз, Ж. Лексичны аказіяналізм як засіб стварэння актуалізаванага контексту / Жанна Колоіз // Рідны край. – 2002. – № 1. – С. 30–34.
7. Воронин, С. В. Пограничные явления словообразования и фонетики. Образование гаплогических слов-слитков и композитов / С. В. Воронин // Филологические науки. – 1968. – № 1. – С. 82–85.
8. Барадулін, Р. Маўчанне перуна: Новая кніга / Рыгор Барадулін. – Мінск : Маст. літ., 1986. – 302 с.
9. Барадулін, Р. Выбраныя творы : у 2-х т. / Рыгор Барадулін. – Мінск : Маст. літ., 1984. – Т. 1–2.
10. Разанаў, А. Паляванне ў райскай даліне: Версэты. Паэмы. Пункціры. Вершаказы. З Вяліміра Хлебнікава. Зномы / А. Разанаў. – Мінск : Маст. літ., 1995. – 287 с.
11. Зуёнак, В. Хата, поўная газдей: вершы, казкі, жарты, загадкі: для мал. шк. узросту / Васіль Зуёнак. – Мінск : Юнацтва, 1987. – 159 с.
12. Глобус, А. CONVOLUTUS: Лірыка і проза / Адам Глобус. – Мінск : Сучасны літаратар, 2008. – 832 с.
13. Іванова, Г. Еду ў Сноў : вершы : для дзяцей дашк. узросту / Г. Іванова. – Мінск : Юнацтва, 1989. – 47 с.
14. Дзеружынскі, А. Хлеб-хлябок : вершы, казкі / Аляксандр Дзеружынскі. – Мінск : Юнацтва, 1999. – 96 с.
15. Скарынін, У. Канікулярная англіна: вершы. для дашк. і малодшага шк. узросту / Уладзімір Скарынін. – Мінск : Юнацтва, 1991. – 31 с.
16. Шамякін, І. Палеская мадонна: апавесці: для ст. шк. узросту / І. Шамякін. – Мінск : Юнацтва, 1998. – 590 с.
17. Панчанка, П. Выбранае: вершы, паэма / Пімен Панчанка ; прадм. Р. Барадуліна. – Мінск : Маст. літ., 1993. – 542 с.
18. Лісіцын, У. Беларусь – мая калыска: кніга паэзіі / Уладзімір Лісіцын; прадм. Р. Барадуліна. – Мінск : Маст. літ., 1990. – 167 с.
19. Барадулін, Р. Грыбка, Мішка і Шчыпай ехалі на чоўне : вершы / Рыгор Барадулін. – Мінск : Юнацтва, 1996. – 47 с.
20. Барадулін, Р. Як воўк калядаваў : вершы, казкі / Рыгор Барадулін ; маст. М. Р. Казлоў. – Мінск : Юнацтва, 2000. – 143 с.
21. Камейша, К. Дожджыкава лічылка : вершы, казкі, скарагаворкі, загадкі / Казімір Камейша. – Мінск : Юнацтва, 1998. – 95 с.
22. Салтук, А. Грывога лёсу : вершы / Алег Салтук. – Мінск : Маст. літ., 1996. – 126 с.
23. Дзеружынскі, А. Бярозавы вецер: лірыка і гумар / Аляксандр Дзеружынскі ; прадм. У. Гніламедава. – Мінск : Маст. літ., 1990. – 222 с.
24. Замовы / уклад., сістэм. тэкстаў, уступ. арт. і камент. Г. А. Барташэвіч ; рэдкал.: А. С. Фядосік (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1992. – 597 с.
25. Загадкі / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; склад. М. Я. Грынблат, А. І. Гурскі ; рэд. тома А. С. Фядосік. – 2-е выд., выпр. і дапрац. – Мінск : Бел. навука, 2004. – 363 с.

Summary

In the article “impozitsiya” is studied on the material of the modern Belarusian literature language. It is a method of forming individual copyright neologisms, lying in connecting the stems of two words similar in form so that the end of the first base and the beginning of the second are joined. Such phonemes make up an overall phoneme (“imfiks”), which retains semantics of both forming stems. In its structure a different number of phonemes may be included, depending on the length of words that are involved in the word-formation processes, and the number of identical or similar phonemes in their composition.

Паступіў у рэдакцыю 11.11.13